

met oorlog geslagen, waarom gaan wij onder zwaardere slaven-  
nij gebukt? Dwaas! je bent werkelijk ziek. Ben jij wijzer dan  
God? Zeg mij eens waarom een dokter de een meer alssem of  
nieskruid in zijn drankje geeft dan de ander? Is het niet omdat  
diens ziekte of geardheid het vereist? Pas dat ook op jezelf toe.  
Hij ziet dat het ene volk misschien wat onstuimiger is en daarom  
met zweepslagen moet worden getemd; het andere is kalmer van  
aard, de schaduw van een karwats is al voldoende om het te  
redresseren. Maar jij bent het daar niet mee eens? Dat is werke-  
lijk niet gering! Zelfs ouders laten een kind niet met een dolk of  
mes spelen, ook al gaat het nog zo te keer, want zij voorzien dat  
het zich pijn kan doen. Waarom zou God tegenover ons tot ons  
eigen verderf toegeefflijk zijn, terwijl wij naar waarheid kinde-  
ren zijn, die het goede niet weten te vragen en het slechte niet  
weten af te wijzen? Maar goed, huil, huil, als je wilt en zo vaak  
als je wilt; de beker van de rampspoed zul je toch drinken. Niet  
zonder reden reikt de hemelse geneesheer hem boondevol aan.

## Hoofdstuk 10

*Tot slot: straf is goed en heilzaam vanuit het oogpunt van God,  
van de maatschappij, en van degene die gestraft wordt*

Ik geef toe dat straf de kwaden aangaat; toch is zij zelf geen  
kwaad. Straf is iets goeds, allereerst vanuit goddelijk oogpunt:  
zijn eeuwige en onveranderlijke wet en rechtvaardigheid verei-  
sen dat de zonden der mensen ofwel goedgeemaakt ofwel wegge-  
nomen worden. Welnu, kastijding maakt weer goed wat gezu-  
verd kan worden; straf neemt weg wat geen zuivering toelaat.  
Straf is eveneens goed vanuit algemeen-menselijk oogpunt:  
onze maatschappij kan niet bestaan en voortduren, als geweld-  
dadige en criminele personen alles ongestraft kunnen doen.  
Zoals voor ieders individuele veiligheid een individuele dief of  
moordenaar bestraft moet worden, zo is ten behoeve van de  
collectieve veiligheid een opvallende collectieve bestrafing  
noodzakelijk. Dergelijke bestraffingen moeten soms tirannen en  
plunderaars van de aardbol ten deel vallen, opdat er voorbeelden  
zijn die vermanen:

het oog van de gerechtigheid ziet ieder ding<sup>90</sup>,  
die andere vorsten en volkeren toeroepen:  
laat U vermanen en eert het recht en veracht niet de goden<sup>91</sup>.

In de derde plaats is straf een goed ding, als je degenen die  
gestraft worden in ogenschouw neemt; goed voor henzelf, want  
straf is eigenlijk niet zozeer een wrakneming – want de goeder-  
tieren godheid

zint allerminst in woede gedrenkt op bittere straffen<sup>92</sup>,

zoals een goddeloos dichter godvruchtig zei – als wel een vorm  
van betugeling en onderdrukking van de misdadigheid. Goede  
mensen is vaak genadiglijk de dood toegezonden vóór hun  
misdad, verstokte misdadigers tijdens hun misdad, waarop zij  
zo belust zijn dat men hen slechts ervan afhoudt door ze af te  
snijden. Dan brengt God hun teugelloze loop tot stilstand, en  
neemt in zijn goedertierenheid degenen die zondigen en die tot  
zondigen bereid zijn, weg. Ten slotte is iedere straf goed vanuit  
het oogpunt der rechtvaardigheid, zoals straffeloosheid slecht  
is, want deze heeft tot resultaat dat misdadigers, dat wil zeggen  
ongelukkigen, langer leven. Boëthius<sup>93</sup> zei heel scherpzinnig:  
wanneer zij boeten, zijn misdadigers gelukkiger dan wanneer  
geen rechtvaardige straf hen zou treffen,  
en hij geeft als verklaring, dat hun iets goeds ten deel gevallen is  
(nl. de straf), wat zij bij de verdere opeenstapeling van wanda-  
den niet bezaten.

## Hoofdstuk 11

*Het vierde doeleinde, waarover de mens geen zekerheid heeft.  
Uitgebreide en gedetailleerde uiteenzetting dat het in verband  
staat met het behoud en de bescherming ofwel met de schoon-  
heid en de ontwikkeling van de wereld*

De voorgaande drie doeleinden, Lipsius, zijn zeker en duidelijk;  
met vaste tred ben ik ze langs gegaan. Er rest een vierde, dat ik  
met wankel schreden benader. Het is te onbekend en te ver-  
verwijderd voor de menselijke geest om er voldoende vat op te  
krijgen. Ik zie het als door een nevel: ik mag er mijn vermoe-  
dens, geen kennis over hebben; ik mag het benaderen, niet  
bereiken. Het doeleinde dat ik tracht aan te duiden is algemeen  
van aard en betreft het behoud ofwel de schoonheid van de  
wereld. Op het punt van het behoud gaat mijn veronderstelling  
in die richting, dat God, die in zijn wijsheid alle dingen gescha-  
pen en geordend heeft, bij zijn scheppingswerk voor de afzon-  
derlijke onderdelen een bepaald getal en gewicht en een bepaal-